

Ako prechýľovať priezvisko Brontë

Priezvisko Brontë je v slovenských textoch pomerne dosť rozšírené vďaka spisovateľkám Charlotte, Emily a Anne. Otec sestier, Patrick Brunty (alebo Prunty) si zmenil svoje írské priezvisko na počesť admirála Nelsona, ktorého neapolský kráľ menoval grófom z Bronte (Bronte je mesto na Sicílii). Graféma *ë* (*e* s tremou) v priezvisku mala naznačiť, že *-e* nie je nemé, ako by sme očakávali v koncovej pozícii anglického slova. Takéto použitie diakritiky v anglickom jazyku je pomerne zriedkavé, ale niekedy sa vyskytuje aj v dnešnej dobe. V období sestier Brontë bolo dosť časté a nie nezvyklé, ako o tom svedčí aj bohaté zastúpenie podobných slov priamo v textoch ich diel (napríklad *aërial*). V angličtine je písmeno *ë* v trochu nejasnom postavení – nie je chápané ako iná graféma, ale skôr ako ekvivalent písmena *e* s doplňujúcou diakritickou značkou. V slovenskom texte (v cudzích vlastných menách) by sme samozrejme takéto písmeno chápali ako odlišné od obyčajného *e*.

Vzniká preto otázka, ako správne toto priezvisko prechýliť, respektíve či vôbec prechýliť alebo nechať v pôvodnom tvare. Pri pohľade do Slovenského národného korpusu (verzia prim 3.0) zistíme, že toto priezvisko sa častejšie vyskytuje v prechýlenej podobe (42 výskytov tvaru Brontëová, 68 výskytov nesprávneho tvaru Bronteová bez diakritiky v písmene *ë*, hypotetický tvar *Brontová v korpuse nenájdeme) ako v neprechýlenej (15 výskytov).

V Pravidlách slovenského pravopisu (PSP) sú uvedené na stranách 128 – 129 pravidlá, podľa ktorých prechýľujeme cudzie priezviská pri ich používaní v slovenskom jazyku. Písmeno *ë* nie je spoluhláska, a teda na priezvisko Brontë sa nevzťahuje pravidlo o pridávaní koncovky *-ová* pre mená končiacie spoluhláskou. Podobne sa na toto priezvisko nevzťahuje pravidlo o menách končiacich na samohlásku *-o*, *-a*, ani *-e*, *-é*, *-ä*, *-ó*, *-ö*, *-õ*, *-u*, *-ú*, *-ü*, *-y*, *-i*, ani na *-ee*, *-ey*, ani nejde o polatinčené priezvisko končiacie na *-i*, *-y*. Pravidlo o pridání koncovky *-ová* k anglickým a francúzskym priezviskám končiacim na nemé *-e* tiež nie je možné uplatniť, pretože práve toto *-ë* nie je nemé. Nejde ani o priezvisko slovanského pôvodu, a tak nakoniec žiadne z pravidiel v PSP o pridání koncovky *-ová* nemôžeme uplatniť a priezvisko Brontë podľa PSP by sa malo správne používať neprechýlené. To dodatočne potvrdzuje aj poznámka na samom konci PSP tejto state, podľa ktorej cudzie priezviská známych umelkyň sa môžu nechať neprechýlené (sestry Brontë azda môžeme považovať za umelkyne).

Literatúra

Brontë Society – Sezione Italiana. La famiglia Brontë. http://www.bronteitalia.it/famiglia_bronte.html

Pravidlá slovenského pravopisu. 3., upravené a doplnené vydanie. Red. M. Považaj. Bratislava: Veda 2000.

Slovenský národný korpus. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV 2007. Dostupný z WWW: <http://korpus.juls.savba.sk>.